

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Φιλοσοφία στην Ευρώπη

Κώστας Ανδρουλιδάκης
Στέλιος Βιρβιδάκης
Κυριακή Γουδέλη
Παναγιώτης Θανασάς
Γεράσιμος Κακολύρης
Βύρων Καλδής
Βασιλική Καραβάκου
Βασίλειος Κρουστάλλης
Γκόλφω Μαγγίνη
Γρηγόρης Μολύβας
Κωνσταντίνος Πρώιμος
Σπύρος Τέγος
Ελένη Φιλιππάκι
Στάθης Ψύλλος

Κείμενα Νεώτερης
και Σύγχρονης Φιλοσοφίας

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ελληνικό Δημόσιο

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Κείμενα Νεώτερης και Σύγχρονης Φιλοσοφίας

Σημείωση

Το ΕΑΠ είναι υπεύθυνο για την επιμέλεια έκδοσης και την ανάπτυξη των κειμένων σύμφωνα με τη Μεθοδολογία της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Για την επιστημονική αριότητα και πληρότητα των συγγραμμάτων την αποκλειστική ευθύνη φέρουν οι συγγραφείς, κριτικοί αναγνώστες και ακαδημαϊκοί υπεύθυνοι που ανέλαβαν το έργο αυτό.

Copyright © 2008

Για την Ελλάδα και όλο τον κόσμο

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Πάροδος Αριστοτέλους 18, 26335, Περιβόλα Πατρών

Τηλ.: (2610) 367300 / Φαξ: (2610) 367350

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
του Τόμου

Κείμενα Νεώτερης και Σύγχρονης Φιλοσοφίας

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος του Προγράμματος Σπουδών

Λίλα Λεοντίδου

Καθηγήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Συντονιστής της Θεματικής Ενότητας, Επιστημονικός Επιμελητής

Βύρων Καλδής

Αναπληρωτής Καθηγητής Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Συγγραφή

Βασίλειος Κρουσιτάλης

Στάθης Ψύλλος

Ελένη Φιλιπάκι

Κυριακή Γουδέλη

Βύρων Καλδής

Γκόλφω Μαγγίνη

Κώστας Ανδρουλιδάκης

Κωνσταντίνος Πρώιμος

Σπύρος Τέγος

Βασιλική Καραβάκου

Γρηγόρης Μολύβας

Παναγιώτης Θανασάς

Γεράσιμος Κακολύρης

Στέλιος Βιβιδάκης

Κριτική Ανάγνωση

Κωνσταντίνος Αθανασόπουλος

Βύρων Καλδής

Γεώργιος Στείρης

Βύρων Καλδής

Γεώργιος Στείρης

Βασίλειος Δημόπουλος

Κωνσταντίνος Πρώιμος

Βύρων Καλδής

Βύρων Καλδής

Βύρων Καλδής

Βύρων Καλδής

Κωνσταντίνος Πρώιμος

Βύρων Καλδής, Κωνσταντίνος Πρώιμος

Βύρων Καλδής

Γλωσσική Επιμέλεια

Αντωνία Μαρία Χαροφύλακα

Καλλιτεχνική Επιμέλεια/Ηλεκτρονική Σελιδοποίηση

Άρτεμις Γλάρου

Συντονισμός ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού και γενική επιμέλεια των εκδόσεων

ΟΜΑΔΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΕΑΠ

ISBN 978-960-538-811-9

Σύμφωνα με το Ν. 2121/1993 απαγορεύεται η συνολική ή αποσπασματική αναδημοσίευση του βιβλίου αυτού ή η αναπαραγωγή του με οποιοδήποτε μέσο, χωρίς την άδεια του εκδότη.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Φιλοσοφία στην Ευρώπη

**ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ**

ΠΑΤΡΑ 2008

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ο Κωνσταντίνος Ανδρουλιδάκης είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, απόφοιτος της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και διδάκτωρ της Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου του Μονάχου. Έχει εκδώσει έργα των Schleiermacher, Kant, Schiller και Freud και έχει δημοσιεύσει επιστημονικά άρθρα στα ελληνικά και τα γερμανικά. Ερευνητικά ενδιαφέροντα: Kant, Γερμανικός Ιδεαλισμός, θεωρία του Λόγου, Μεταφυσική, Ηθική, Αισθητική.

*Ο Στέλιος Βιοβιδάκης είναι Καθηγητής Φιλοσοφίας του Τμήματος Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει δημοσιεύσει άρθρα σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά, σε συλλογικούς τόμους, πρακτικά συνεδρίων και φιλοσοφικά λεξικά, στο χώρο της Γνωσιολογίας, της Ηθικής και της Ιστορίας της Φιλοσοφίας, καθώς και τη μονογραφία *La robustesse du bien*, Nîmes: Jacqueline Chambon, 1996.*

*Η Κυριακή Γουδέλη είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο τμήμα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Πατρών (2002-παρόν), Μόνιμος Λέκτορας (1996-2002), Sociology Department, Warwick University, μέλος ΣΕΠ στην ΕΠΟ 22 στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο (2003-παρόν). Μεταξύ άλλων έχει δημοσιεύσει τα: *Challenges to German Idealism: Schelling, Fichte and Kant*, Palgrave, Macmillan's global academic publishing, 2002 (μονογραφία), 'Kant's Reflective Judgement: The Normalisation of Political Judgement', in *Kant-studien, Heft I*, 2003 'The Riddle of Experience: Mythos and Logos in Schelling', in *Dialogue and Universalism*, 3-42, 2005. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα κινούνται σε θέματα μεταφυσικής, γνωσιοθεωρίας, φυσικής φιλοσοφίας και κοσμολογίας στις περιοχές της νεώτερης φιλοσοφίας, του γερμανικού ιδεαλισμού και του γερμανικού ρομαντισμού.*

Ο Παναγιώτης Θανασιάς γεννήθηκε στην Πάτρα το 1967. Σπούδασε Νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και Φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο του Tübingen, από όπου έλαβε το διδακτορικό του δίπλωμα το 1996. Δίδαξε φιλοσοφία στα Πανεπιστήμια του Tübingen, της Χαϊδελβέργης και της Κύπρου, ενώ από το 2004 είναι Επίκουρος Καθηγητής Φιλοσοφίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Διετέλεσε υπότροφος του ΙΚΥ, του Ευαγγελικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος "Villigst", της Γερμανικής Ερευνητικής Εταιρείας (DFG) και της Γερμανικής Υπηρεσίας Ακαδημαϊκών Ανταλλαγών (DAAD), καθώς και εταίρος του Ιδρύματος Alexander von Humboldt. Έχει δημοσιεύσει βιβλία και άρθρα για την αρχαία ελληνική φιλοσοφία, τον γερμανικό ιδεαλισμό, τη φιλοσοφία του Heidegger και τη φιλοσοφική ερμηνευτική.

*Ο Γεράσιμος Κακολύρης είναι διδάκτωρ Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου του Essex της Αγγλίας. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στη σύγχρονη ηπειρωτική φιλοσοφία και ειδικότερα στο γαλλικό μεταδομισμό. Είναι συγγραφέας του βιβλίου *O Zak Nτεριντά και η αποδομητική ανάγνωση*, Εκδόσεις Εκκρεμές, Αθήνα 2004.*

Ο Βύρων Χ. Καλδής είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Φιλοσοφίας στο ΕΑΠ, Συντονιστής των Θ.Ε. ΕΠΟ 22, ΕΠΟ 31 και ΚΦΕ 60 και κατά το παρελθόν και της ΕΛΠ 22 και ΕΠΟ

41. Έχει σπουδάσει στην Αγγλία [BA (Kent) D.PHIL. (Oxford)] και έχει εργασθεί ως Καθηγητής σε Πανεπιστήμια της Αγγλίας, της Αμερικής και της Ελλάδας. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα καλύπτουν πεδία μεταφυσικής και επιστημολογίας, σχέσης ηθικής και πολιτικής, καθώς και φιλοσοφικών ζητημάτων της τεχνοεπιστήμης.

Η Βασιλική Καραβάκου είναι απόφοιτος του Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Είναι διδάκτωρ Φιλοσοφίας του University of London και Post-Doctoral Research Fellow του University of Edinburgh. Διδάσκει Φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής) και ανήκει στο Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό του ΕΑΠ. Έχει συγγράψει βιβλία και έχει δημοσιεύσει άρθρα σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά.

Ο Βασίλειος Κρουστάλλης σπούδασε Φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο St. Andrews (Μ. Βρετανία) και στο Παν/μιο Ιωαννίνων. Ασχολείται ερευνητικά με τη φιλοσοφία του 17ου-18ου αιώνα και τη φιλοσοφία του νου. Έχει μεταφράσει το έργο του George Berkeley, *Δοκίμιο για μια νέα θεωρία της όρασης* (Καστανιώτης, 2004), ενώ έχει εκδοθεί η μελέτη του, *Η περιπέτεια της όρασης* (Νήσος, 2005). Εργάζεται ως Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Η Γκόλφω Μαγγίνη είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, όπου διδάσκει νεότερη και σύγχρονη φιλοσοφία. Έχει διατελέσει ερευνητικός εταίρος στο Πανεπιστήμιο Paris XII και στο State University of New York at Stony Brook, μεταπτυχιακή υπότροφος του Ιδρύματος «Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης» και μεταδιδακτορική υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών. Έχει διδάξει ευρωπαϊκή φιλοσοφία στο Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος, στο Τμήμα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Πατρών και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Το συγγραφικό της έργο περιλαμβάνει δύο εκτενείς επιστημονικές μονογραφίες, επιστημονικές μεταφράσεις, επιμέλειες επιστημονικών μελετών, καθώς και πολυάριθμες δημοσιεύσεις σε ελληνικά και ξενόγλωσσα φιλοσοφικά περιοδικά.

Ο Γρηγόρης Μολύβας σπούδασε στα Πανεπιστήμια Αθηνών, Manchester και Λονδίνου (UCL). Στις δημοσιεύσεις του περιλαμβάνεται το βιβλίο *Δικαιώματα και θεωρίες δικαιосύννης* (Πόλις 2004). Διετέλεσε λέκτορας στο Τμήμα ΦΚΣ του Πανεπιστημίου Κρήτης και από το 2005 είναι Επίκουρος Καθηγητής πολιτικής θεωρίας στο Τμήμα ΠΕΔΔ του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ο Κωνσταντίνος Β. Πρώμος έλαβε το διδακτορικό του από τη Νέα Σχολή Κοινωνικής Έρευνας της Νέας Υόρκης το 2001 έπειτα από σπουδές στην Κοινωνιολογία, στην Ιστορία της Τέχνης και στη Φιλοσοφία, στην Αθήνα, στο Παρίσι και στη Νέα Υόρκη. Έχει δημοσιεύσει εκτενώς στην Ελλάδα και το εξωτερικό μελέτες Αισθητικής, Φιλοσοφίας και Ιστορίας των εικαστικών τεχνών. Έχει διδάξει στα Πανεπιστήμια Κρήτης, Κύπρου και στο Πολυτεχνείο Κρήτης και από το 2005 διδάσκει Φιλοσοφία στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Ο Σπύρος Τέγος γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1969. Τίτλος διδακτορικής διατριβής: «Η έννοια των κοινωνικών συναισθημάτων (φιλία, συμπάθεια, οίκτος) στην κλασσική πολιτική φιλοσοφία 17ος-18ος αιώνας» (2001). Το πεδίο των ερευνητικών του ενδιαφερόντων αφορά τη συγκριτική φιλοσοφική ανθρωπολογία του Σκωτικού και Γαλλικού Διαφωτισμού, ειδικότερα τη σημασία των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών μορφών αλληλεγγύης, οι οποίες είναι αλληλένδετες με την αναγνώριση και την παραδοχή του ρόλου της ιδιοτέλειας και της αναζήτησης του ιδίου συμφέροντος στο πλαίσιο ανάπτυξης της εμπορικής κοινωνίας της αγοράς τον 18ο αιώνα στην Ευρώπη. Διδάσκει φιλοσοφία στο ΕΑΠ (Φιλοσοφία στην Ευρώπη) και στο τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Η Ελένη Φιλιππάκι διδάσκει Ιστορία της Φιλοσοφίας στον Τομέα του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Είναι διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Cambridge και υπότροφος της Βρετανικής Ακαδημίας και του Trinity College, Cambridge. Σπούδασε Συγκριτική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Princeton των ΗΠΑ (B.A. in Comparative Literature, Magna cum Laude) και είναι διπλωματούχος του Προγράμματος Ελληνικών Σπουδών του ίδιου Πανεπιστημίου. Έχει διδάξει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΦΠΨ και ΜΙΘΕ 1999-2002) και είναι μέλος του Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου από το 2001. Είναι μέλος της συντακτικής ομάδας και μόνιμη αρθρογράφος του φιλοσοφικού περιοδικού *Cogito*. Ερευνητικά ενδιαφέροντα: Φιλοσοφία του 17ου & 18ου αιώνα.

Ο Στάθης Ψύλλος είναι Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι συγγραφέας των βιβλίων *Scientific Realism: How Science Tracks Truth* (Routledge, 1999), *Causation and Explanation* (Acumen, 2002), *Philosophy of Science A-Z* (Edinburgh U.P., 2007), *Λογική: Η Δομή του Επιχειρήματος* (με τους Δημήτρη Πορτίδη και Διονύση Αναπολιτάνο, Εκδόσεις Νεφέλη, 2007). Έχει επιμεληθεί (με τον Martin Curd) τον τόμο *The Routledge Companion to Philosophy of Science* (Routledge, 2008).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	11
-----------------	-----------

Βύρων Καλδής

Νεώτερη Φιλοσοφία 17ος-19ος αι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Βασίλειος Κρονστάλλης

Locke - Berkeley: γνωσιοθεωρία και μεταφυσική	17
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Στάθης Ψύλλος

Ο Hume για την αιτιότητα	31
---------------------------------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ελένη Φιλιππάκι

Ύλη και «Υλισμός» στον 17ο και 18ο αιώνα	41
---	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Κυριακή Γουδέλη

Μετακαρτεσιανικός μονισμός στον 17ο αιώνα: Περί της σχέσεως σώματος – νου στον Spinoza και στον Leibniz	55
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Βύρων Καλδής

Leibniz: στοιχεία μεταφυσικής 79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Γκόλφω Μαγγίνη

**F. Nietzsche: Για μια γενεαλογία της νεωτερικότητας –
κριτική, ασκητικό ιδεώδες, μηδενισμός** 111

Αισθητική

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Κώστας Ανδρουλιδάκης

**Η Θεμελίωση της νεώτερης αισθητικής.
Baumgarten – Kant – Schiller** 125

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Κωνσταντίνος Β. Πρώιμος

**Αισθητική και Φιλοσοφία της τέχνης:
σύγχρονες ευρωπαϊκές τάσεις** 139

Ζητήματα Πολιτικής Φιλοσοφίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Σπύρος Τέγος

**Σκωτικός Διαφωτισμός (David Hume, Adam Smith):
οικονομία και φιλοσοφία** 153

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Βασιλική Καραβάκου

Η έννοια της ελευθερίας στον Hegel και η σύγχρονη πρόσληψη από την Πολιτική Φιλοσοφία	165
--	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Γρηγόρης Μολύβας

Ο Rawls και η σύγχρονη αγγλοαμερικανική Πολιτική Φιλοσοφία	185
---	------------

20ός Αιώνας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

Παναγιώτης Θανασάς

Heidegger: Το Είναι, ο χρόνος, η ιστορία	203
---	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Γεράσιμος Κακολύρης

M. Foucault: Υποκείμενο, Γνώση, Εξουσία	213
--	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

Γεράσιμος Κακολύρης

Ο J. Derrida και η αποδόμηση της δυτικής μεταφυσικής	227
---	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

Στέλιος Βιοβιδάκης

Τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της Αναλυτικής Φιλοσοφίας	243
--	------------
